

NYHETSBRÉV 4:2007

(Publicerat 2007-12-17)

Så var det då dags för årets sista nyhetsbrev. Återigen har jag lyckats samla mig tillräckligt för att få ihop till den kvot av minst fyra nyhetsbrev per år som jag har förelagt mig själv att prestera. Jag började detta skrivande i samband med att jag skaffade mig min hemsida inför publiceringen av *Den vise VD:n* hösten 1998. Och jag hann med två nyhetsbrev detta år. Men sedan dess har det varit minst fyra om året i nu sammanlagt 9 år. Det är en hel del. Och ibland känner jag en viss press inför detta självpåtagna uppdrag. Men så får jag lite uppmuntran från en och annan läsare och så ser jag besöksstatistiken från hemsidesoperatören och så tänker jag att ”jag kör ett tag till”.

Under hösten har jag emellertid allvarligt övervägt om jag inte trots allt skulle starta en blogg i stället. Och jag har ännu inte kommit fram till något alldeles slutgiltigt svar. Även om det lutar tungt åt att jag fortsätter på mitt gamla vanliga spår. Orsaken till det är att även om jag inte är utan slagfärdighet och förmåga att reagera snabbt på olika händelser så känner jag störst affinitet med ett mera långsamt och djupgående analyserande och tänkande. Jag brukar skilja mellan korta och långa tankar. Och i vår ofantligt uppskrivade tid så skall ju allt vara kort och snabbt. Det gäller att vara det den amerikanske författaren och kulturhistorikern William Irwin Thompson kallar ”a gunslinger of the mind”, dvs. ”en tankens revolverman” som snabbt ”skjuter ner” sina meningsmotståndare. Men hur frestande det än skulle kunna vara att likt en de korta tankarnas Clint Eastwood använda en blogg för att skoningslöst eliminera alla tankar och infall som ter sig bristfälliga så känns det som att falla till föga för en tendens i tiden som har mycket lite med verkligt tänkande att göra. Så det lutar som sagt starkt åt att jag struntar i bloggandet och fortsätter att använda mina s.k. nyhetsbrev till att efter bästa förmåga gräva på djupet i olika mer eller mindre aktuella ämnen.

En annan sak som då och då kommit upp på dagordningen genom frågor från mina läsare är om jag inte har tänkt på att ge ut mina nyhetsbrev i bokform. Jag har alltid varit svävande i mina svar. Att något vanligt förlag skulle vilja ge ut dem håller jag för uteslutet, och om jag skulle ge ut dem själv så blir det ju med ens en ekonomisk fråga. Det är ju enkelt att trycka böcker, men det är långt ifrån gratis. Och sedan återstår det stora problemet. Nämligen att sälja dem. Men nu kanske en möjlighet att lösa detta problem har uppkommit tack vare ett initiativ som Linda Skugge, Sigge Eklund och Michael Storåkers har tagit. Det handlar om en internetplattform för egenpublicering av böcker där den geniala idén är att böckerna först trycks i samband med att de köps på den sajt som startats för ändamålet – www.vulkan.se.

Så därför har jag i dessa julklappstider en fråga till er mina kära nyhetsbrevsläsare om ni tror att det vore en god idé att jag gjorde mig besväret att redigera mina nyhetsbrev i olika teman och sedan gjorde en på Vulkan köpbar bok av det hela. Och jag vore mer än tacksam om åtminstone några av er gör er besväret att höra av er med ert svar på min fråga. Till saken hör också att om jag skulle få tillräcklig uppmuntran för att göra verklighet av denna tanke så kommer jag inte att vara så snabb i vändningarna att boken ifråga kan bli en av årets julklappar, men till nästa jul borde den rimligen kunna vara klar.

Huvudartikeln i det här nyhetsbrevet utlöstes av *Kalla faktas* granskning av det antroposofiska läkemedlet Iscador. Den granskningen väckte inte bara tankar om den granskande journalistiken i sig utan framförallt om förhållandet mellan skolmedicin och alternativ medicin. Frågor som jag bara flyktigt tangerat i tidigare nyhetsbrev t.ex. i artiklarna *Den rätta vetenskapliga döden* (www.edris-ide.se/arkiv1-2006.html) och *Om Bosse Ringholm, vetenskapen och döden* (www.edris-ide.se/arkiv2-2001.html). Men den här gången borrar jag väsentligt djupare i ämnet.

Till sist var det ju det där med julen och det stundande nyåret. Och inför allt frenetiskt julklappsöpande undrar jag stillsamt över vad det är som verkligen fattas. Svenskt Näringsliv har emellertid publicerat en saga om saken till de fåkunnigas upplysning, nämligen *Sagan om gumman som handlade för lite* (kan läsas på www.svensktnaringsliv.se/allmanna_nyheter/article40589.ece). Den enfaldiga gumman som tillsammans med andra tog intryck av vad ”arga tanter och farbröder” skrivit om vådorna av handel och konsumtion på kultursidan i tidningen blev enligt denna saga inte bara skuld till att gubben med presentaffären fick slå igen utan ”den fattiga arbetaren på andra sidan jorden” fick inte ”jobba längre eftersom ingen köpte sakerna”.

Särskilt omsorgen om den fattige arbetaren är rörande. Översatt till mera tydligt språk betyder den ju att det är ytterst viktigt att vi som hör till jordens rika helst är ofantligt rika och intensivt konsumerande så att smulorna från våra bord verkligen räcker till att hålla liv i de fattiga arbetare som är satta att subventionera vår rikedom med sitt billiga arbete och sin låga levnadsstandard. Inte finns det väl någon anledning att kritisera en sådan förnämlig världsordning vare sig på kultursidorna eller någon annanstans? Vi är ju redan på rätt väg. Det gäller bara att ytterligare höja tempot. Så småningom kommer då säkert också världens fattiglappar att rulla sig i överflöd.

Jag kommer dock att strunta i den sedelärande sagan från Svenskt Näringsliv och lämna in en önskelista till tomten om en klokare och bättre världsordning än den rådande, och dessutom kommer jag att avge ett nyårslöfte om att envetet och efter bästa förstånd arbeta i mitt lilla sammanhang för en bättre framtid.

God Jul och Gott Nytt År.

I. Skolmedicin och alternativmedicin – hegemoniförsvar eller en möjlig framtida syntes

Såg av en händelse *Kalla fakta*, TV 4:s granskande samhällsprogram, 15 november. Under rubriken *Cancervård utan vetenskap* lades denna gång Iscador under luppen. Iscador är ett mistelpreparat som utvecklats inom den antroposofiska medicinen och som används som komplement till konventionell cancerbehandling. I Sverige finns preparatet på apoteket. Det kan alltså fås på recept, men täcks inte av försäkringssystemet.

För mig som var på jakt efter ett tema för årets sista nyhetsbrev visade sig programmet vara fantastiskt intressant och innehållsrikt. Av rubriken anade jag

förstås vartåt det lutade, och det blev också snabbt klart att det var ett program med en utomordentligt tydlig udd. I själva sakfrågan fick en forskare framträda som gick i god för att hans forskning visade att Iscador var helt verkningslöst. Och intrycket skapades vidare att detta var en fullständigt okontroversiell uppfattning. Vetenskapens helt entydiga ståndpunkt framställdes alltså som att Iscador är, har varit och alltid kommer att vara verkningslöst. Denna ståndpunkt fick samtidigt en starkt emotionell inramning av en intervju med en av cancer döende patient. Denna patient hade använt Iscador och även om hon inte hade något direkt negativt att säga om preparatet så var redigeringen sådan att intrycket skapades att nu fick den stackars människan betala priset för att hon hade låtit sig luras av Iscadorutpräglade antroposofiska läkare som till sina övriga brister i omdöme antydde mangrant ställa mirakulös bot i utsikt för att kunna tjäna stora pengar på sitt verkningslösa preparat.

Med hjälp av detta och ytterligare några skickligt gjorda insinuationer blev helhetsintrycket av programmet att hela Iscadorhanteringen inte är något annat än ett simpelt, lukrativt och dödsbringande bondfångeri som det är ett mysterium att svensk sjukvård överhuvudtaget tolererar och t.o.m. stöder genom olika landstings samarbete med Vidarkliniken (det antroposofiska sjukhuset i Järna).

Programmet fick därför till följd att Göran Hägglunds statssekreterare snabbt yttrade sig i media för att ingen skulle tro något annat än att regeringen har frågan under kompetent uppsikt. Och Läkemedelsverket sände fram en av sina experter för att understryka att Iscadors existens på den svenska marknaden var mer en fråga om politik än om vetenskap. Skyll inte på oss var alltså det reella budskapet.

Om jag nu hade varit fullständigt utan kunskap om Iscador och den antroposofiska medicinen så hade jag efter programmets slut med all sannolikhet stängt av TV:n i en upprörd känsla av att det verkligen var på tiden att denna typ av samvetslöst charlataneri blev avslöjat. Men nu råkar jag veta lite om ämnet. Jag är förstås ingen fullfjädrad Iscadorexpert, men i min personliga krets finns det flera personer som har injicerat och injicerar Iscador. Personer med mycket goda erfarenheter av antroposofisk medicin. Och jag har genom dem fått en hel del både praktiska och teoretiska inblickar gällande Iscador. För några år sedan läste jag dessutom en utomordentligt gripande bok om den antroposofiska cancerbehandlingen av Arne Reberg med titeln *Mina förklädda gudar*.¹

Så när programmet var slut var min känsla alls inte en vredesblandad förtjusning över att en farlig bluff slutgiltigt avslöjats utan jag satt i stället häpen i soffan och tänkte: ”har dom verkligen mage att kalla något så undermåligt för seriös granskning”. Jag såg inte så mycket som en antydning till försök att göra saken rättvisa. Jag är faktiskt beredd att säga att praktfullare exempel än detta TV-program på ren desinformation får man leta efter.

Men detta betyder inte att jag ämnar ägna resten av nyhetsbrevet åt ett rasande försök till äreräddning av Iscador genom att i detalj redogöra för det faktiska

---

¹ Arne Reberg, *Mina förklädda gudar* (Wahlström & Widstrand, Stockholm, 1998).

forskningsläget. När det gäller denna sak nöjer jag mig med att säga att påståendet om fullständig verkningslöshet är felaktigt.²

Den fråga som först anmäler sig är i stället vad det är som gör att en redaktion kan använda makten hos TV-mediet till att försöka kraftfullt skada en hedervärd verksamhet genom ett till saklig granskning förklätt program som i realiteten utgör en brygd av halvsanningar, insinuationer och subtila emotionella manipulationer.

Granskande journalistik är helt oundgänglig i ett fritt och demokratiskt samhälle. Makten måste granskas. Jag har också många gånger med gillande sett TV-program där maktens företrädare trasslar in sig i lögnar och undanflykter när de ställts inför den granskande journalistens fräna blottläggande av sådant som inte tål dagens ljus. Men en viktig sak i sammanhanget är förstås att journalisterna är sakliga även om de är något skeptiska på spåren. Att sprida snedvridande eller rent falsk information är inte en acceptabel del av det journalistiska uppdraget, även om det skulle försvåra tillvaron för någon verksamhet eller person som enligt mångas mening med rätt eller orätt har gjort sig förtjänt av det.

Grunden för allmänhetens förtroende på lång sikt för den granskande journalistiken är att avslöjandena handlar om verkligheten, dvs. är sanna. Men om avslöjandena i själva verket relativt ofta och till icke ringa del handlar om journalistens egna mer eller mindre fritt svävande konstruktioner så är detta helt förödande för förtroendet. För i samma mån som dylika ”avslöjanden” publiceras så står inte journalisten i sanningens tjänst utan i tjänst hos dem som vinner på att mer eller mindre missvisande avslöjanden prånglas ut. Den granskande journalistiken förvandlas då till ett slags ”mobbningsjournalistik”, eller – för att låna ett uttryck som har sitt ursprung i amerikanska valrörelser – till ”negative campaigning”³ till förmån för onämnda intressenter.

Att det blir fel ibland är i och för sig inte svårt att förstå rent psykologiskt. När en journalist kommer något granskningsvärt på spåren – genom ett tips från berörda eller någon annanstans ifrån, inklusive egna studier – så kommer journalisten ifråga i princip i samma läge som en forskare. Det finns frågor och samtidigt ett slags intuition om att det finns intressanta svar att utvinna. Och denna intuition är till en början mycket viktig och vägledande. I en av Clint Eastwoods senare filmer (*True Crime*) spelade han en alkoholiserad journalist som talade om att hans främsta resurs var ”näsan”. Han hade näsa för när något inte stod rätt till. När något inte var som det syntes vara, när det helt enkelt fanns en eller flera hundar begravna. Och i filmen följde han förstås sin vittring med framgång. Och varje undersökande journalist – men även varje forskare – följer sin vittring i denna mening.

---

² För den som är intresserad av forskningsfakta rekommenderas www.vidarkliniken.se/mistel, www.mistel-therapie.de och www.weleda.se/iscador.

³ Enligt Wikipedia är negative campaigning ”den amerikanska termen för en aggressiv valkampanjsteknik som går ut på att smutskasta motståndare och skapa tvivel om deras kompetens eller personliga egenskaper”.

Man känner på sig något, man anar något och man försöker rota fram något substantiellt till stöd för ens aningar eller hypoteser. Men ibland visar det sig förstås att forskarens hypoteser var återvändsgränder eller att spåret som troddes leda till ett magnifikt journalistiskt avslöjande var ett villospår. Det fanns inget att avslöja, eller det gick i varje fall inte att hitta något. För en forskare betyder punkterade hypoteser att ett forskningsprojekt i värsta fall helt havererar eller att lång tid måste ägnas åt omformulering av de bakomliggande teorierna och hypoteserna, och journalisten får se sin programidé lösas upp i intet.

I detta läge kan olika institutionella mekanismer träda in. Att följa villospår tar tid och kostar pengar. Villospår är till en början precis lika kostsamma som bättre spår. Och så har vi ju det här med prestige. Det är ingen uppenbar fjäder i hatten att ha följt ett villospår. För forskaren är det i allmänhet lättare att hantera att ett forskningsprojekt hamnar i tomma intet för även detta ger en viss kunskap. Men på senare tid med allt hetsigare forskningstempo, och allt mer krävande finansiärer så har en del forskare fallit för frestelsen att fabricera sina resultat. Och så räddas forskarprestigen ett tag, och finansiärerna hålls på gott humör ytterligare en liten tid.

I journalistvärlden ser förmodligen frestelsen ut så här: Vi gör något ändå av det vi har fått fram. Vi kan kanske vinkla det så att det blir rätt bra, och då har ju arbetet inte skett i onödan. Alltså, varför inte försöka rädda ett svagt "case" med en skicklig vinkling? Och när en journalist eller redaktion faller för denna frestelse får vi snedvridande propagandajournalistik draperad i, eller rättare sagt kamouflerad av, den granskande journalistikens hjältemantel.

Cynikern i mig misstänker dessutom att det ibland kan stå värre till än så här med granskarmoralen. Att man i vissa fall helt enkelt har bestämt sig för vinklingen på förhand och så bänder man in "fakta" i den förutfattade tolkningsramen. Att det alltså bakom allt larm om värdet av journalistisk hårdgranskning av olika samhällsproblem mycket väl kan finnas en underförstådd och outtalad beteenderegler för granskande journalister som lyder: *tolka inte fakta så att de riskerar att förstöra din vinkling och bortse helt från dem om så skulle behövas!*

Och så vitt jag kan förstå passar *Kalla faktas* Iscadorgranskning utomordentligt väl in i denna bild. Det fanns inget i detta reportage som tydde på att det någonsin hade funnits en intention att göra en välbalanserad presentation av ämnet. Från början till slut var det en konsekvent och skicklig propagandafilm mot Iscador. Så skicklig att de som tidigare inget visste om saken med all sannolikhet kunde efter programmet tro sig ha fått veta sanningen om den skändliga hanteringen.

Hur vanlig olika varianter av desinformerande journalistisk pseudogranskning är vet jag inte. Och jag ämnar inte heller spekulera. Utan nu skall jag i stället försöka hitta mera djuplodande och filosofisk förklaringar till varför just desinformation om Iscador kom att presenteras som samhällsnyttig journalistisk granskning.

Till en början vill jag då klargöra att i min föreställningsvärld har den aktuella Iscadorgranskningen djupast sett rätt lite med den typ av journalistiska problem

att göra som jag just har berört. Dessa är både reella och betydelsefulla, men de kommer ingalunda enbart till uttryck vid granskning av s.k. alternativmedicin utan de förekommer inom alla samhällsområden. Så i detta sammanhang är den från mitt perspektiv intressanta frågan om det finns några mer allmängiltiga och djupgående förklaringar till att just antroposofin och dess läkekonst blev föremål för denna suggestiva svartmålning. Och det menar jag att det finns. Framförallt ser jag *Kalla faktas* Iscadorgranskning som en episod i en pågående kamp mellan skolmedicin och alternativmedicin.

Denna kamp är mycket mångfacetterad. Vissa skolmedicinska företrädare uppvisar stor ideologisk nit när det gäller att förlöjliga, underkänna och försöka för gott marginalisera alternativmedicinen. Medan andra har en mera pragmatisk hållning och är positiva till forskning på området och därmed till framväxten av det som brukar kallas komplementär medicin.

Den djupaste och mest svåråtkomliga och kanske också mest svårbegripliga grunden till konflikten mellan skolmedicin och alternativmedicin har som jag ser det med den skolmedicinska självförståelsen att göra. Skolmedicinen gör helt enkelt anspråk på att vara den absolut sanna medicinen. Inte i den meningen att den menar sig redan nu rymma fullständig kunskap utan bara i den generella meningen att den i kraft av sin strikta vetenskaplighet anser sig med säkerhet systematiskt bana sig väg mot den allvetenhet som redan Galilei såg som det till sin kulmen drivna vetenskapliga kunskapsprojektets konvergenspunkt med Gud själv. Skolmedicinen gör alltså anspråk på att representera den enda och möjliga vägen till skapande av sann kunskap om sjukdomarnas uppkomst och bot.

Och nyckeln till detta anspråk är att man inom skolmedicinen inte uppfattar den vetenskapliga metoden som ett provisoriskt kunskapsprojekt under utveckling som dessutom är inbäddat i diverse metafysiska antaganden om verklighetens natur och därmed om vilka frågor som är möjliga att ställa när det gäller just sjukdomarnas uppkomst och bot. Det ingår helt enkelt inte i skolmedicinens självförståelse att uppfatta sin verksamhet som beroende av och inbäddad i allehanda trosföreställningar om verklighetens och därmed också människans och den mänskliga existensens natur.

Enkelt uttryckt tror man att man har en sann metod som ger sann kunskap. Man tror alltså att metoden är lika sann som man anser att de forskningsresultat är som den ger upphov till. På något besynnerligt sätt förhåller man sig till sin metod som om den vore bevisad av sig själv och därmed ett trosbefriat faktum.

Denna hållning till den vetenskapliga metoden är förstås inte unik för skolmedicinen. Och därför ämnar jag nu på ett något mera generellt sätt fördjupa mig i den vetenskapliga självförståelsen innan jag övergår till att resonera mera specifikt om skolmedicinens förhållande till s.k. alternativmedicin.

Låt mig då först konstatera att alla som omhuldar tron att den vetenskapliga metoden är fullständigt obefläckad av troselement, och som dessutom kamouflerar denna tros status som just tro, slår något slags scientistisk knut på sig själva. Genom denna manöver stänger de in sig i en sluten värld som begränsas av de centrala elementen eller postulaten i den metafysiska världsbild

som de tror på, men vars existens de mer eller mindre framgångsrikt döljer för sig själva eller upphöjer till uteslutande uppbyggd av empiriska fakta. Denna sistnämnda manöver sker förstås i trohet mot dogmen att vetenskapen uteslutande och definitionsmässigt sysslar med fakta och inte med tro. Och denna dogm är ytterst stark.

Alla som ägnar sig åt denna typ av intellektuella trollkonster gör samtidigt sig själva oemottagliga för och oförmögna till fundamentalt omprövande kritik av det tankesystem som de svurit trohet mot. Slutna i sin av omedveten metafysik definierade värld kan de nämligen bara bevisa sådant som de redan tror kan vara sant, dvs. sådant som låter sig förenas med deras omedvetandegjorda metafysiska antaganden. Sådant som de inte tror kan vara sant frågar de inte heller efter eftersom detta uppfattas som helt poänglöst. Problemet är bara att orsaken till att de inte ställer dessa frågor inte primärt har med empiri att göra utan med en omedveten trosuppfattning om verklighetens natur. Och för att göra cirkelresonemanget fullständigt så döljer man alltså sin egen trosbaserade blockering av det fria kunskapssökandet med tron att förnekandet av de aspekter och dimensioner av verkligheten som bortdefinieras av ens metafysiska världsbild inte är en följd av ens egen förutfattade mening eller tro utan att det handlar om fakta.

Man lyckas alltså på något besynnerligt sätt övertyga sig om att det är ett faktum att det man tror inte kan finnas inte heller finns. Och efter denna manöver berömmar man sig ironiskt nog om sin vetenskapliga och faktarespekterande hållning.

Jag hävdar förstås inte att alla vetenskapsmän eller alla som har skolats i olika av en vetenskaplig hållning starkt präglade verksamheter gör sig skyldiga till dessa tankefel. Men det är min bestämda mening att de flesta, eller åtminstone en stor majoritet, gör det. Och detta är en central förklaring till att vi lever i en tid då en scientistiskt förvrängd vetenskap, dvs. en vetenskap blind och okritisk inför sina egna metafysiska postulat, blivit en gigantisk maktkoloss som kräver uppslutning från alla därför att vetenskapen hävdas handla inte om tro utan uteslutande om faktabaserade sanningar. Och för sitt eget bästa måste alla acceptera och böja sig för dessa. Detta är nämligen nödvändigt ja rent av det högsta goda i det upplysta och moderna samhället, och skulle vi bryta mot vår absoluta trohet mot vetenskapen så riskerar vi inte bara liv och hälsa utan också välstånd och utveckling, ja allt det livets goda som är en av de få livsmeningar som vi kan förena med vår egen omedvetna världsbild. Någon högre mening "finns" ju bevaras inte. Det är ju ett faktum!?

Att detta i vackra ord om upplysning, kunskap och framsteg draperade synnerligen auktoritära krav på underkastelse under den vetenskapliga sanningen representerar en utomordentligt intressant spegelvändning av den position som den dogmatiska religionen hade i forna tiders samhälle är inte en frågeställning som är särskilt lätt att debattera i vår tid. Vi anser oss ju en gång för alla ha gjort upp med religionen och berömmar oss om att leva i en sekulariserad och vetenskapligt upplyst tid. Men detta är en sanning med utomordentligt stor modifikation. Trots den vetenskapliga metodens obestriddliga företräden när det gäller att få fram empirisk kunskap om verkligheten så har denna metod

kidnappats och tvingats in i ett helt onödigt äktenskap med en materialistisk metafysik. Äktenskapet är dock "hemligt" och ivrigt förnekad av flesta.

Dess existens gör dock att den vetenskapliga metoden blir en del av en vetenskapskyrka som med missionerande nit uppvisar ringa tolerans mot personer som inte vill skriva under på den materialistiska metafysikens klokhet. Och paradangreppet mot dessa personer är förstås att beskylla dem för att varken förstå eller acceptera vetenskapens kunskapsbringande förmåga. Att de helt enkelt är bakåtsträvande och okritiska personer fallna för allehanda vidskipligheter och fantasterier. Ett angreppssätt som bara visar att den angripande knappast har gjort sitt bästa för att förstå vad kritiken handlar om.

Vetenskapskyrkans inkvisitoriska övningar slutar i och för sig inte på bålet men det finns andra mekanismer för att marginalisera personer och grupper med hädiska uppfattningar. Skandalisering i media fungerar t.ex. utmärkt som komplement till den typ av själva sakfrågan undvikande tillvitelser som jag just berört. Och till bilden hör dessutom ett flertal lobbyorganisationer (i form av föreningar) för den rätta vetenskapliga tron som t.ex. *Föreningen vetenskap och folkbildning* (www.vof.se), *Humanisterna* (www.humanisterna.se) och den mera officiösa *Vetenskap & Allmänhet* (www.v-a.se).

Med detta sagt är jag tillbaka till frågan om motsättningen mellan skolmedicin och alternativmedicin. Denna beskrivs från skolmedicinskt perspektiv i huvudsak som en fråga om vetenskaplighet kontra ovetenskaplighet. Grunden för detta förkastande omdöme om alternativmedicinen är ofta svepande och filosofisk till sin karaktär. Förkastandet hämtar alltså många gånger sin kraft från tron att alternativmedicinen inte har något att erbjuda.⁴ Den kanske betraktas som en kvarleva från folklig medicin praktiserad av kloka gubbar och gummor. Och då kan man lite lätt overseende tillstå att den ibland säkert hade viss verkan av placebokaraktär skickligt stimulerad av karismatiska utövare av denna folkliga medicin. Men nu är det moderna tider och moderna och vetenskapliga metoder som gäller.

Problemet med det skolmedicinska perspektivet är dock att en hel del av de alternativmedicinska behandlingarna är populära i kraft av att de är verksamma. Personer som har fått lindring eller t.o.m. bot genom en alternativ medicinsk behandling får ju inte direkt sin respekt för vetenskapen stärkt när någon representant för det skolmedicinska etablissemanget med illa dold nedlåtenhet i tonfallet förklarar att detta inget bevisar. Det inträffade förklaras i stället med all sannolikhet handla om rena tillfälligheter. Symptomen gick troligen bort av sig själva och detta råkade bara sammanfalla med den alternativmedicinska behandlingen. Eller så kanske det var placebo. En annan möjlighet är att det inte fanns någon sjukdom överhuvudtaget. Att allt handlade om ett psykosomatiskt symptom utan reell kroppslig grund. Och i så fall innebär ju det beramade

---

⁴ Denna min ståndpunkt betyder inte att jag menar att allt som kan marknadsföras under etiketten alternativmedicin är höjt över kritik. Så är naturligtvis inte fallet. Jag anser i själva verket att det skulle vara på sin plats med en viss sanering på vetenskaplig grund. Men den saneringen är inte den nuvarande utomordentligt ideologiska skolmedicinen kapabel till.

tillfrisknandet att den sjuke av någon slumpmässig anledning slutat att inbilla sig själv vara sjuk.⁵

Det finns naturligtvis ytterligare sätt att irrelevansförklara lindring och bot genom alternativmedicinska metoder. Men för den som blivit frisk gör de skolmedicinska krumbukterna för att förneka eller förringa värdet av alternativa behandlingsformer inte direkt något förtroendeingivande intryck. Man behöver inte vara någon briljant vetenskapsteoretiker eller annan typ av skolad filosof eller psykolog för att förstå att man har med fanatiker att göra. Och att det därför är lika bra att hålla tyst, på samma sätt som de flesta inte försöker övertyga ett påringande Jehovas vittne om att det har fått saker och ting om bakfoten.⁶

Efter att i många år ha studerat skolmedicinens olika översittarfasoner i förhållande till alternativmedicinen har jag dragit slutsatsen att det måste vara mycket viktigt för skolmedicinen att ingen blir frisk på fel sätt. Något sådant vore en ren och skär styggelse och skulle det inträffa så måste omedelbart kraftfulla bortförklaringsinsatser sättas in. Och frenesin i dem påminner åtminstone mig om den starkt troende kristnes övertygelse om att ingen kommer till Gudsriket utom genom Jesus Kristus.

Om man tittar lite historiskt på motsättningen mellan skolmedicin och alternativmedicin så är det både uppenbart och glädjande att det med tiden började göra visst intryck på de till sin personliga läggning pragmatiska personerna inom den skolmedicinska sfären att ideologiskt grundade bortförklaringar av de alternativmedicinska metodernas verkningsfullhet inte har den ringaste övertygelsekraft på dem som själva upplevt att en alternativmedicinsk behandling gett lindring eller bot. Dessa bortförklaringar underminerar i själva verket förtroendet för skolmedicinen och uppfattas dessutom som djupt personligt kränkande. Och de pragmatiska skolmedicinarna började därför så sakteliga förändra sin attityd. Och med förändringen följde så begynnande forskning på olika alternativa metoder.

Denna forskning handlar genomgående om att försöka utröna om metoderna ifråga har verkningar som går att konstatera med skolmedicinska forskningsmetoder och som dessutom går att inordna i skolmedicinska förklaringsmodeller. Det sistnämnda är i själva verket helt avgörande. För om det inte skulle gå att inordna konstaterade verkningar i den rådande förklaringsmodellen så skulle ju hela det skolmedicinska bygget börja skaka i sina grundvalar. Forskningen handlar alltså om att försöka skolmedicingöra alternativmedicinska metoder, uppfattningar och resultat.

---

⁵ Dessa bortförklaringar kan naturligtvis vara korrekta i en del fall. Men detta är i så fall en empirisk fråga och skolmedicinens bortförklaringar är sällan eller aldrig primärt baserade på solid vetenskaplig empiri utan det handlar om förutfattade meningar måhända insvepta i prat om att ingen forskning visar att den aktuella alternativmedicinska behandlingen har någon verkan. Men vem skulle göra och finansiera den forskningen när alternativmedicinen i varje fall tidigare haft ett anseende i den skolmedicinska världen som är i paritet med bordellbesök?

⁶ Varför skulle man t.ex. nämna för sin läkare att man har använt eller använder alternativa metoder om man befarar att man skall mötas av en uttalad eller outtalad reaktion som tyder på att ens handling strängt taget betraktas som ett symptom på en psykiatrisk åkomma.

Enklast har detta skolmedicingörande varit på kostområdet. Jag minns t.ex. från min ungdom hur representanter för Livsmedelsverket och Socialstyrelsen fnyste åt kruskaätande fanatiska vegetarianer som trodde att hårt stekt kött var cancerframkallande. Det fnysandet pågår inte längre.

Men samtidigt är det inte särskilt vanligt att man inom läkarkåren tackar den Waerlandistiska hälsorörelsen för dess många kloka bidrag till vår kunskap om vad som utgör ett hälsosamt leverne. Attityden är förstås att låtsas som att mörker och okunnighet rådde överallt tills ljuset gick upp för någon skolmedicinsk forskare.⁷

Ett område där skolmedicingörandet har varit betydligt svårare att åstadkomma är akupunkturen. Denna mångtusenåriga kinesiska behandlingsmetod hör ju samman med en förklaringsmodell som fullständigt strider mot skolmedicinens syn på tingen. Och därför är ambivalensen till metoden påfallande. Den kinesiska idén om qi (chi eller ki), dvs. något slags livsenergi som måste vara i balans för att kroppen skall kunna bevara sin hälsa, är mumbojumbo ur ett skolmedicinskt perspektiv.

Men akupunkturen har vissa obestridliga verkningar. Och det är framförallt på området smärtlindring som den vunnit acceptering inom skolmedicinen. Och skälet till att detta begränsade användningsområde för akupunkturen vunnit visst insteg i skolmedicinen är förstås att forskning visat att effekterna är reella och att man också kan hitta det man anser vara rimliga skolmedicinska förklaringar till dessa (bl.a. endorfinutsöndring) som gör att man med lättat ideologiskt hjärta tror sig kunna strunta i hela den kinesiska förklaringsmodellen. De nålstickpunkter som den kinesiska akupunkturen rekommenderar i sammanhanget används alltså, åtminstone en del av dem, men skolmedicinen bortser från den teoretiska bakgrunden.

Den som behärskar den klassiska kinesiska akupunkturen anser förstås att den skolmedicinska varianten är ett slags modifierad och beskuren variant som stänger den skolmedicinska blicken för de behandlingsmöjligheter som den i det kinesiska perspektivet förankrade akupunkturen erbjuder. Och för min egen del finner jag det extra intressant att man inom skolmedicinen uppenbarligen inte reflekterar särskilt ingående över det motsägelsefulla i att det egna skolmedicinska (och som helt korrekt betraktade) synsättet med stor sannolikhet aldrig skulle ha gett upphov till akupunktur som behandlingsmetod medan det i skolmedicinska ögon felaktiga kinesiska synsättet däremot kunde det.

---

⁷ Dessutom kan det väl vara på sin plats att påpeka att ett sakförhållande gäller även om det inte är vetenskapligt bevisat. Sådant som är cancerframkallande utan att det anses bevisat att så är fallet är alltså cancerframkallande trots att s.k. experter gärna delar med sig av sin hänfullhet mot ovetenskapligt grundade påståenden. Och dessutom är det så att många experters och icke-experters felaktiga tro om ett sakförhållande inte ändrar något rörande själva sakförhållandets existens och inflytande. Så blev t.ex. inte jorden ett dugg plattare av att många trodde att den var platt. Och dessutom är det förstås så att den som lutar på att hänfulla experter har rätt inte kan räkna med att denna tro ger en vaccinationseffekt i den meningen att ett cancerframkallande ämne troligen blir cancerframkallande först när man slutat tro att ämnet ifråga inte är cancerframkallande.

Den kanske största av alla alternativmedicinska stötestenar för skolmedicinen är emellertid homeopatin. Medan skolmedicinen är allopatisk, dvs. man botar genom ämnen som motverkar sjukdomssymptomen, så bygger homeopatin på bot genom ämnen som ger samma symptom som sjukdomen. För att få den rätta verkan måste dock dessa ämnen genomgå en speciell potentieringsprocedur som bl.a. innebär en så hög grad av utspädning att det är helt osannolikt att det finns något verksamt ämne i homeopatpillret överhuvudtaget. Ur den allopatiska skolmedicinens perspektiv är homeopatin därför inget annat än humbug. Mediciner utan aktiva ämnen kan inte ha någon verkan utöver ren inbillning. Punkt slut.

För att det skall vara möjligt att närmare förstå vad det är som gör både akupunkturen och homeopatin svåra att skolmedicingöra så är det nödvändigt att titta lite närmare på paradigmbegreppet. Det var ju Thomas Kuhn⁸ som genom sina vetenskapsteoretiska studier introducerade begreppet paradigm, som i *Nationalencyklopedin* beskrivs på följande sätt:

”Ett paradigm anger implicit hur forskningsobjektet skall förstås, vilka teorier, metoder och observationer som är relevanta och riktiga samt kriterier för god vetenskap. Forskningen utifrån ett paradigm bildar en tradition, där teoriutveckling och även uppfattningen av yttervärlden är styrd av de problem paradigmet anger som centrala. Att bedriva vetenskap (’normalvetenskap’ i Kuhns terminologi) innebär således att befinna sig inom en paradigmatiske tradition, dvs. att arbeta med en gemensam teoretisk struktur och gemensamma sätt att uppfatta denna speciella verklighet samt att tillhöra en speciell social grupp – en forskargrupp.”

Till teorin hör också uppfattningen att skiftet mellan olika paradigm inte går strikt rationellt till, utan Kuhn menar att dessa skiften mera har karaktären av fundamentala perspektivskiften som till sin natur påminner om en religiös omvändelse. Att det förhåller sig på detta vis anser Kuhn framförallt har sin förklaring i det han kallar olika paradigms inkommensurabilitet (eller ojämförbarhet), dvs. att de definierar sina centrala begrepp så olika att de inte låter sig jämföras. Till saken hör också att kommunikation mellan olika paradigm har en tendens att urarta inte bara till prat för döva öron utan också till maktkamp syftande till hegemonisk makt för det egna paradigmet.

Själv betraktar jag dessa sistnämnda av Kuhns uppfattningar som hårdragningar av de av olika historiska erfarenheter underbyggda svårigheter som obestriddligen finns för företrädare för olika paradigm när det gäller att göra varandras paradigm rättvisa. Visst ligger det nära till hands för de flesta av oss att stirra oss blinda på det som uppenbaras och verkar klokt och sant utifrån vårt eget perspektiv eller paradigm. Men det är ingen naturlag att paradigmatkonflikter måste skötas genom hård maktkamp och hegemoniskifte hur historiskt vanligt detta än har varit. Metaperspektivistisk eller metaparadigmatisk dialog är förstås möjlig att åstadkomma med god vilja och en viss förmåga till objektiv

---

⁸ Thomas Kuhns klassiska bok om paradigmatteori heter *The Structure of Scientific Revolutions* och utgavs på svenska 1970 av Bokförlaget Doxa under titeln *De vetenskapliga revolutionernas struktur*.

självobservation. Och den är i högsta grad önskvärd (på fler områden än medicinen).

Efter denna lilla utläggning om Kuhns paradigmatteori är det tydligt att motsättningen mellan skolmedicinen och svårligen helt skolmedicingörbar alternativmedicin som homeopati och akupunktur kan beskrivas i termer av skilda medicinska paradigmer.

Att skolmedicinen gör anspråk på hegemonisk makt, och också försöker försvara den, när det gäller synen på sjukdomarnas uppkomst och bot är uppenbart av hur alternativmedicinen behandlas. Varje försök till seriös diskussion om paradigmskillnader avfärdas eller missförstås tämligen konsekvent, i varje fall i Sverige. Och den alternativmedicin som inte vill bli mer eller mindre marginaliserad och illa sedd måste som sagt låta sig skolmedicingöras eller åtminstone finna lagreglerad tolerans för sin verksamhet⁹. Och i denna process deltar förstås också läkemedelsindustrin som gärna kväver presumtiva konkurrenter i sin linda eller åtminstone har dem under uppsikt ifall intressanta affärsmöjligheter skulle dyka upp.

Men vad är det då som är så anstötligt med akupunktur och homeopati. Låt mig då först säga att dessa båda till synes helt skilda alternativmedicinska metoder faktiskt låter sig inordnas i ett och samma medicinska paradigm, vilket skulle kunna kallas energimedicin. Och det centrala i detta paradigm är en annan teori om verklighetens och människans natur och därmed också om sjukdomars uppkomst och bot än det övergripande materialistiska perspektiv parat med biologisk reduktionism som skolmedicinen hyllar som det enda och rätta och sanna synsättet.

Det hör också till saken att det energimedicinska paradigmat inte behöver uppfattas som stående i motsättning till det skolmedicinska paradigmat. Förhållandet mellan skolmedicinen och energimedicinen påminner i själva verket om förhållandet mellan newtoniansk fysisk och einsteinsk fysik. På samma sätt som den newtonianska fysiken kan ses som ett specialfall av den einsteinska så kan skolmedicinen betraktas som ett specialfall av energimedicinen. Motsättningen dem emellan är alltså djupast sett en chimär.

På den här punkten i mina måhända spretiga och komplicerade resonemang blir det naturligt att återknyta till den antroposofiska föreställningsvärlden och därmed till antroposofisk medicin och kontroversen kring Iscador. Denna får nämligen enligt min mening sin största medvetna och/eller omedvetna kraft just från denna paradigmatkonflikt mellan skolmedicin och energimedicin som från skolmediciniskt perspektiv ter sig extra hård och oförsonlig. Iscador kan kanske inte i första hand betraktas som en renodlad variant av energimedicin, men den är obestriddligen en del av den antroposofiska medicinen som t.ex. inkluderar homeopati. Och – och det är det helt centrala i sammanhanget – antroposofin som idésystem är sprungen ur en tankevärld som rymmer teorier och perspektiv som i princip gör det möjligt att hitta ett metaparadigmatiskt perspektiv på

---

⁹ Annars riskerar alternativmedicinen att hamna i ett läge som påminner om bedrivandet av illegal abort i tider av abortförbud.

motsättningen mellan skolmedicin och energimedicin. Detta betyder i klartext att antroposofin hör samman med metafysiska uppfattningar som underkänner och därmed hotar den skolmedicinska materialistiska metafysikens hegemoni.

Och det är just detta förhållande som jag menar är den reella om än outtalade och rent av omedvetna eller bara halvmedvetna orsaken till att *Kalla faktas* Iscadorgranskning fick karaktären av skickligt iscensatt desinformation. Genom programmets uppläggning ställdes i vilket fall som helst redaktionens förmåga att utöva makt över tittarnas sinnen i den skolmedicinska ideologins tjänst utan att detta överhuvudtaget berördes. Och utan att någon opartisk belysning skedde av vad de ideologiska motsättningarna handlar om. Programmets uppläggning syftade ju inte till att hjälpa tittarna att bilda sig en uppfattning om tydligt och rättvisande framlagda alternativ utan det som stod i fokus var att mobilisera i realiteten oinformerade eller rättare sagt felinformerade tittares indignation.¹⁰

Om jag nu skulle försöka att i någon mån klargöra vad motsättningen handlar om utan att resonemangen blir alltför invecklade så vill jag först som reservation säga att jag inte är någon expert på antroposofisk filosofi även om jag har ett vagt minne av att jag läste någon enstaka bok av Rudolf Steiner – antroposofins upphovsman – för si så där 35 år sedan. Men jag vet att antroposofin är Steiners variant av Helena Petrovna Blavatskys teosofi. Och jag vet tillräckligt om den av österländskt tänkande färgade moderna teosofin för att känna till att den vänder upp och ned på mycket av konventionellt västerländskt materialistiskt tänkande. Och att den moderna teosofin (och naturligtvis även antroposofin) är en aspekt av det som brukar kallas ”philosophia perennis” (den tidlösa filosofin).¹¹

I detta sammanhang är det inte motiverat att försöka åstadkomma en någorlunda allsidig och rättvisande redogörelse av ”den tidlösa filosofin” i dess modernt teosofiska tappning. Det som har betydelse för mina pågående resonemang är däremot två kärnfulla teser. Den första lyder ”materia är ande på dess lägsta manifestationsnivå, och ande är materia på dess högsta”. Detta betyder kort och gott att ur ett modernt teosofiskt perspektiv är tillvaron inte dualistisk. Enligt detta synsätt är det vi kallar ande och materia samma sak, dvs. allt är energi av olika subtilitetsgrad. En ståndpunkt som förstås går längre än, men inte motsäger, Einsteins insikt att materien är energi enligt formeln $E = mc^2$.

Till saken hör vidare att den moderna teosofin särskiljer $7 \times 7 \times 7 = 343$ i princip hierarkiska men samtidigt interpenetrerande energinivåer. Och att dessa nivåer

---

¹⁰ Tanken har slagit mig att en intressant och aktuell analogi till *Kalla faktas* Iscadorgranskning vore om den oavslöjade sanningen vore att *Uppdrag granskning*s avslöjanden om ICA:s kött- och köttfärshantering vore helt styrd av redaktionens medvetna eller omedvetna ideologiska preferens för Konsum eller Coop som det väl heter numera. Och att man därför inte dragit sig för att använda halvsanningar och rena lögner i sitt nit att skada ICA:s varumärke. I så fall vore det ju inte direkt public service på toppnivå.

¹¹ I svenska Wikipedia definieras begreppet så här: ”*Philosophia perennis* (’den tidlösa filosofin’) är det latinska namnet på en religionsfilosofisk strömning som hävdar att alla stora religiösa traditioner är olika vägar till det Högsta Väsendet. Med anledning av sin esoteriska natur har den metafysiska kunskapen om *philosophia perennis* alltid funnits inom de stora religionerna som i ett frötillstånd. Det rör sig alltså inte om en viss religiös eller filosofisk skola, utan om ett visst sätt att uppfatta mänsklighetens vishetsstraditioner.” Se t.ex. Aldous Huxley, *The Perennial Philosophy* (svensk titel *Den oförgängliga filosofin*).

utgör tillvaron i dess helhet. De flesta av dessa har förstås inte den ringaste medvetna relevans för människan. Vår evolution sägs solitt utspelas inom de 49 lägsta planen. Och de tre lägsta av dessa plan utgörs av de tre s.k. aggregationstillstånden fast, flytande och gasformig materia (ibland försedd med numreringen 49:5-7 som då åsyftar de tre lägsta energinivåerna på den lägsta av de 49 huvudnivåerna).

Den filosofiska eller rättare sagt ontologiska materialism som skolmedicinen är lierad med har uppfattningen att den styrande eller kausala kraften i hela den kosmiska evolutionen (inklusive den mänskliga) är solitt förankrad i den lägsta formen av materia. Detta innebär en fullständig uppochnedvändning av alla s.k. andliga världsbilder. Det materialismen har gjort med den överordnade, meningsfulla och kausala kraft som tillskrivs Gud i alla andliga tankesystem är att skala bort allt som verkar ”andligt” men ändå i princip bevara samma egenskaper och färdigheter och så pressa in alltsammans i materien som därför tillskrivs de mest fantastiska egenskaper så att säga på egen hand. Enligt materialismens lära står alltså materiens inneboende intelligens inte Guds egen efter och genom en kombination av naturlagsstyrda (vad nu naturlagar kan vara i ett konsekvent materialistiskt system) och slumpmässiga processer ägnar sig materien åt en ”självorganiserad och självstyrande” evolution som även frambringt människor som till sina övriga egenskaper också besitter förmåga att reflektera över de gudabenådade (om nu uttrycket tillåts) materiella processer som frambringt hennes egen medvetna existens.

För mig som inte är övertygad materialist förfaller detta system något ansträngt, för att nu uttrycka det försiktigt. Men det som förbryllar mig mest är att de flesta materialister anser sig kunna med bibehållen trovärdighet hävda att de inte sysslar med tro och metafysik utan att deras uppfattningar i allt väsentligt handlar om vetenskapliga sanningar. Och att de mest extrema av dem därför kan ge sig ut på härnadståg mot allt som luktar tro och religion som om de inte själva vore ute i en annan – måhända bättre eller sämre – tros ärenden.¹²

Det materialismen gör från den moderna teosofins perspektiv är att förneka existensen hos merparten av de 343 ”energinivåer” som tillvaron sägs omfatta. Ja den erkänner inte ens samtliga 21 nivåer relaterade till människans intellektuella, emotionella och fysiska existens. Men samtidigt laddar den motsägelsefullt nog de lägsta materiella nivåerna med många av de egenskaper som den moderna teosofin tillskriver de av materialismen förnekade nivåerna eller aspekterna av tillvaron.

Materialismens idé att den styrande och kausala kraften i tillvaron skulle ha sitt absoluta centrum i själva den påtagliga materien saknar med andra ord all trovärdighet ur den moderna teosofins eller den tidlösa visdomens perspektiv.

---

¹² Tre i internationell debatt centrala, aktuella och mot olika former av tro och religion intensivt negativa författare är Michel Onfray, Richard Dawkins och Christopher Hitchens. Onfray har bl.a. skrivit *Handbok för ateister* (Nya Doxa, Nora, 2006). Dawkins, som är mest känd för sin bok *Den självvika genen* (Tiden, Stockholm, 1983), har t.ex. skrivit *Illusionen om Gud* (Leopard förlag, Stockholm, 2007) och Hitchens har t.ex. publicerat *God is not Great: How Religion Poisons Everything* (Twelve Publishers, New York, 2007).

Och den andra kärnfulla tesen som jag lovat beröra har med just detta förhållande att göra. Tesen lyder på engelska "the body is not a principle", dvs. "kroppen är inte en princip". I den teosofiska begreppsvärlden betyder detta att i en djup mening är de nivåer där kroppen har sin existens inte en tummelplats för orsaker utan för olika verkningar. Tesen skulle förenklat och tillspetsat uttryckt i stället kunna lyda "kroppen är inte en orsak utan en verkan".

Att kroppen överhuvudtaget har samlats ihop och hålls samman för sitt livslopp har enligt den teosofiska världsbilden sina orsaker inte primärt på det plan där kroppen finns och låter sig observeras av sina egna ögon. Utan de finns på andra nivåer. Och enligt det numreringsystem som vanligen används för de olika energinivåerna handlar det om 49:1-4 och 47:1-3. Man kanske kan säga som så att en jag-behöver-en-kropp-impuls utgår från 47:1-3 (och ibland från högre plan) och den arbetar sig så nedåt och när den når och börjar vitalisera nivåerna 49:1-4 sägs graviditeten samtidigt inträda som ett fysiskt bekräftande (dvs. på nivåerna 49:5-7) av vad som förevarit på i allmänhet osynliga nivåer, och så blir resten möjligt att följa med vanliga ögon.

Allt detta låter förstås utomordentligt spekulativt och kanske även besynnerligt, ja rent av fullständigt ovederhäftigt, för alla som är kraftfullt formade av föreställningen att ett materialistiskt perspektiv uteslutande handlar om vetenskapliga fakta. Men som jag redan framhåvt är detta en stor och skickligt kamouflerad – i meningen av många helt ogenomskådad – bluff. Alla de djupa existentiella och ontologiska frågor som en modern teosofisk färgad världsbild behandlar på ett öppet och mer eller mindre övertygande sätt sveper den materialistiska världsbilden undan med den djupt metafysiska idén att de frågor som inte har ett vetenskapligt svar idag, eller kan förväntas få det inom överskådlig tid, bör besvaras med några av den materialistiska världsbildens mest centrala meningsförstörande metafysiska föreställningar nämligen idéerna om slumpens märkliga makt och om att det mänskliga medvetandet är ett av hjärnsubstansen "tänt" tillfälligt irrbloss i det stora kosmiska mörkret. Någon högre mening eller något högre syfte med vår existens utöver vad vi kan koka ihop med utgångspunkt från våra tillfälliga men på sikt obönhörligen utslocknande begär och strävanden finns inte, kan inte finnas och kommer inte att finnas. Varde mörker!

Varför just detta skulle vara den bästa och mest sanna av alla tänkbara metafysiska system är för mig ett fullständigt mysterium. Att sedan företrädarna för det metafysiska systemet ifråga ilsket förnekar dess metafysiskhet gör situationen än mer förbryllande.

Men jag skall inte nu fördjupa mig mer i just dessa ting utan jag skall i stället något beröra vad ett av en teosofisk eller för den delen antroposofisk världsbild omfattat eller inkluderat energimedicinskt paradigm innebär för synen på sjukdomarnas uppkomst och bot i relation till gängse materialistiskt grundade skolmedicinska perspektiv.

När det gäller skolmedicinen söks förklaringen till sjukdomarnas uppkomst och bot primärt på den nivå där de uppträder. För några decennier sedan talades det fortfarande en hel del om s.k. psykosomatiska sjukdomar, dvs. sjukdomstillstånd

som orsakats eller åtminstone stimulerats och förvärrats av olika psykiska tillstånd, dvs. olika känslö- och tankemönster. Men i ljuset av de stora framsteg som gjorts inom biokemin och genetiken är tänkandet och forskningen för närvarande framförallt inriktat på att detaljerat korrelera både somatiska och psykiska symptom med olika biokemiska och genetiska förhållanden.

När detta lyckas dras slutsatsen obekymrat att orsaken till ett visst sjukdomstillstånd är funnen. Och den medicinska drömlösningen är att helst utveckla en skraddarsydd medicin som alltså i så fall skall utgöras av olika kemiska ämnen som med precision återställer normal biologisk funktion. Hälsan anses därmed vara återvunnen.

I det rådande skolmedicinska paradigmet är alltså sjukdom en störning i den biologiska mekanismen (som kan utvecklas till fullt maskinhaveri, dvs. död) och bot innebär att med hjälp av olika kemiska substanser (och ibland kombinerat med kirurgi) så långt möjligt återställa den ursprungliga friska biologiska mekanismfunktionen.

Skolmedicinen har med obestridlig framgång följt och följer detta synsätt. Hur mycket friskare enskilda människor har blivit över en normal livscykel är väl oklart. Förmodligen är vi trots all sjukvård ungefär lika sjuka som vi alltid har varit. Men döendet skjuts framgångsrikt upp, så en obestridlig konsekvens av skolmedicinens insatser är att den genomsnittliga livslängden fortsatt ökar. Och detta är ingen liten sak i ljuset av den djupa dödsräddelse som vilar över många människor. Dessutom ökar förmodligen de friska perioderna sin längd när livslängden ökar.

Men vilken är då den energimedicinska synen på sjukdomarnas uppkomst och bot? Generellt sett menar energimedicinen att sjukdomarnas orsaker djupast sett inte finns på det fysiska planet (49:5-7) även om sjukdomarnas konsekvenser obestridligen finns just där. Orsakerna till sjukdom är störningar i "energiharmonin", eller hur det nu bör uttryckas, på de mänskliga nivåer som inte är rent fysiska, dvs. enligt det numereringssystem som jag hittills använt så gäller det i huvudsak störningar på nivåerna 47:4-7 och 48 som får genomslag på 49:1-4 och därefter också på den rent kroppsliga nivån.¹³

---

¹³ Ett längre citat från en pdf.fil om Iscador som jag råkade ha på min hårddisk är intressant i detta sammanhang. Där står: "I den antroposofiskt vidareutvecklade medicinen ser man på uppkomsten av sjukdom – och därmed cancer – som en process som inbegriper hela människan. Såväl hennes fysiska kropp som själsliga och andliga väsen utgör tillsammans organismen människan.

Rudolf Steiner, grundaren till antroposofin, såg människan sammanvävd av fyra väsensled: 1) den på mineralnivå substantiellt uppbyggda kroppen – fysisk kropp, 2) den, för den fysiska kroppen, belivande kraften – eterkroppen, 3) den för känslor och förmimmelser verkande själen – astralkroppen, och 4) det, genom anden, möjliggjorda självmedvetandet, och de föregående tre väsensleden genomströmmande jaget – jagorganismen.

Vid sjukdom – i detta fall cancer – har den korrekta och harmoniska växelverkan hos ovan nämnda väsensled rubbats. De fysiologiska (eteriska) processerna har lokalt fått fritt spelrum alt. hålls ej i schack av de, för organismen, gemensamt ordnande formkrafterna (eterkrafter), varvid vävnaden utvecklas till att få ett självständigt liv och egen tillväxt. I en svulst är känsligheten och förmimmelsen (astralkroppen) lågt utvecklad liksom medvetandet (jagorganisationen). Den därvid okontrollerbara överaktiva tillväxten visar sig som en tumör.

Det som tydligt skiljer det energimedicenska tänkandet kring sjukdomarnas uppkomst från skolmedicinens är alltså att orsakerna till det fysiska tillståndet sägs finnas på andra plan av den mänskliga existensen och att de behöver finnas och utvecklas ett tag innan de får ordentligt genomslag på det fysiska planet. Hur länge orsakerna behöver så att säga "ligga och gro" på av skolmedicinen inte nämnvärt beaktade eller alls erkända nivåer varierar förstås från sjukdom till sjukdom. Men det är inte en fråga som påverkar den principiella energimedicenska ståndpunkten att sjukdomarnas orsaker inte alls är så konkret fysiska som skolmedicinen anser.

Av detta följer att ur energimedicenskt perspektiv så måste verklig bot inbegripa justering av de icke-fysiska orsakerna till sjukdom. Akupunktur och homeopati är två sådana behandlingsmetoder, men det finns förstås ett flertal andra. Dessutom är även rent psykologiska metoder inriktade på att få en självbild mindre färgad av tankemässiga och känslomässiga störningar inducerade av t.ex. olika traumatiska upplevelser en viktig komponent i det arbete som är nödvändigt för att uppnå hälsa.

Detta betyder att enligt det energimedicenska paradigmet gör skolmedicinen två huvudmisstag, eller annorlunda uttryckt lider av två huvudsakliga brister. Den första har att göra med det skolmedicenska sättet att försöka åstadkomma bot. Ibland krävs förstås dramatiska kirurgiska ingrepp, men mycket av skolmedicinen är inriktat på att bromsa och blockera symptom med hjälp av olika biokemiska manipulationer. Någon djupare reflektion över det spektrum av orsaker som kan finnas till ett bestämt sjukdomstillstånd inlåter man sig i allmänhet inte på, utan när symptomen väl är någorlunda klart konstaterade och den rent fysiska eller biologiska bakgrunden till dem i någon mån förstådd så vidtar man antingen sina kirurgiska åtgärder eller påbörjar en behandling där man med kemiska medel försöker blockera de biologiska mekanismer som man anser vara upphov till symtomet eller symptomen. Och båda metoderna kombineras förstås också när detta betraktas som nödvändigt.

Allt detta har sina uppenbara fördelar. Men bristen från ett energimedicenskt perspektiv är att den biokemiska manipulationen görs utan kunskap om, ja utan erkännande av, att den djupaste orsaken till sjukdomstillståndet är en energistörning på ett subtilare plan än det rent köttsliga. Och att denna störning mycket väl kan kvarstå trots den symptomblockerande behandlingen. Det som enligt energimedicenskt perspektiv grovt sett kan hända är alltså att orsakerna till sjukdomen i princip finns kvar, men deras uttryck spärras. Tillståndet skulle alltså kunna beskrivas som "frisk på ytan, men sjuk därinunder".

Orsaken till denna obalans finner man antingen p.g.a. skada på den fysiska kroppen, så som varaktig exposition för yttre faktorer (karcinogener), eller p.g.a. en svaghet i kroppen primärt eller sekundärt p.g.a. sjukdom, så som en svårare kronisk infektion. Även utifrån det rent själsliga planet kan cancer befrämjas: årslånga bekymmer eller en närstående medmänniskas bortgång. För cancerens debut är oftast flera samverkande faktorer nödvändiga."

Det som här kallas fyra väsensled svarar helt mot den indelning i energinivåer som jag tidigare gjort och försett med olika sifferkombinationer. Steiners första väsensled svarar alltså mot 49:5-7, det andra väsensledet mot 49:1-4, det tredje mot 48 och det fjärde mot 47.

Och med en bild blir det lättare att förklara de möjliga långsiktiga konsekvenserna av detta sätt att bota. Om vi tänker oss orsakerna till sjukdomen som "vatten" och skolmedicinens behandling av sjukdomen som en "uppdämning av vatten" så är det inte svårt att inse att vatten har en tendens att söka sig nya vägar om en gammal väg har blockerats. Detta kan kanske ta tid, men förr eller senare banar sig vattnet en ny väg.

Detta betyder att från en energimedicensk förståelse av sjukdomsorsaker så finns det påtagliga risker att kemikalieinducerad blockerarbot på sikt leder till nya sjukdomar. Ett exempel som ibland brukar anföras är att det flitiga antibiotikabehandlandet förutom att ge upphov till alltmer besvärande resistensfenomen också anses vara en bidragande orsak till ökade allergier. Av antibiotika hämmade eller tillbakatryckta infektionssjukdomar skulle alltså kunna leda till olika allergier. Och om man så på kemikalisk väg hämmar allergisymptomen så förmodas detta i sin tur kunna leda till olika typer av degenerativa sjukdomar i nervsystemet. Jag vet inte om det har gjorts några ordentliga vetenskapliga studier för att belysa dylika frågeställningar och samband. I vilket fall som helst är det ju för närvarande mycket medial täckning av hur allt fler t.ex. drabbas av Alzheimer. Huvudorsaken som brukar anföras är att vi blir äldre och äldre, och så är förstås sökandet efter olika s.k. blockerare eller bromsmediciner i full gång. Men frågan som skulle kunna ställas från en energimedicensk synvinkel är vilka sjukdomar som den Alzheimersjuka redan botats från eller står under behandling för. Då skulle kanske intressanta samband om "sjukdomsbyten" kunna upptäckas.

Den andra bristen som skolmedicinen har enligt energimedicenskt tänkande är en annan aspekt av det som jag redan har tagit upp. I och med att skolmedicinen anser att orsakerna till sjukdomarna primärt är fysiska så har sjukvården – med undantag för mer eller mindre tydliga och trovärdigt framförda hälsorekommendationer av olika slag – inget direkt substantiellt att erbjuda förrän sjukdomen är fysiskt konstaterbar. Ur energimedicenskt perspektiv låter man alltså de subtilare orsakerna i stort sett verka i lugn och ro till dess att deras verkningar slår ut i full blom på det kroppsliga planet. Med en övertydlig bild är detta förfarande lika klokt som att inte försöka fånga in en från ett hus fallande man i ett skyddsnät eller någon annan anordning utan vänta tills han med full kraft slagit i marken och då sätta in alla resurser för att få personen tillbaka till hälsa.

För den noggranne läsaren är det förhoppningsvis uppenbart att även om det säkert går att tolka mina synpunkter och resonemang i detta nyhetsbrev som ett envetet ställningstagande för en på metafysiska spekulationer grundad energimedicin så är min poäng en helt annan. Jag har inget intresse av att måla upp en oförsonlig paradigmmotsättning mellan skolmedicin och det jag i detta nyhetsbrev har kallat energimedicin. Jag har bara försökt klargöra vad några av de centrala motsättningarna handlar om.

Jag är heller ingen idiot som tycker att man av diffusa ideologiska skäl skall använda medicinska metoder med tveksam eller inte tillräckligt kraftfull verkan. Jag har den största respekt för vetenskapen och dess rön. Och därmed också förstås för många skolmedicinska behandlingar. Det jag däremot inte gillar är att den vetenskapliga metoden kidnappats av en illa genomtänkt materialistisk meta-

fysik. Den reella orsaken till den materialistiska metafysikens upphöjande till vetenskapligt faktum är alls inte omsorg om friläggande av sanningen utan det handlar enligt min mening om en kvarlevande hämndreflex från den historiska epok då vetenskapen blev trakasserad av enfaldiga företrädare för religionen. Det har alltså gått så långt att vi inte tycker oss vara riktigt moderna och upplysta förrän vi lyckats lura oss själva att tro att vi inte längre har någon tro.

Min ståndpunkt är i stället att det finns mycket att vinna på ett jämlikt möte mellan skolmedicinska och energimedicinska perspektiv. Ett möte som naturligtvis skall ske på vetenskaplig grund. Men då måste det handla om en från materialistisk tro befriad vetenskap, dvs. en vetenskap utan dolda ideologiska syften och blockeringar. För finns dessa kvar kommer mötet mellan de båda perspektiven ändå bara att bakom retoriska dimridåer handla om ett skolmedicingörande av alternativmedicinen, dvs. om att utplåna dess perspektiv- eller paradigmomdanande potential.¹⁴

De framtida metaparadigmatiska möjligheter som jag ser som frukter av ett reellt jämlikt möte mellan skolmedicin och energimedicin är framförallt att den nuvarande skolmedicinska fokuseringen på sjukdom och återvinnande av hälsa kan kompletteras och på sikt ersättas av ett av energimedicinen inspirerat perspektiv där betoningen ligger på att bevara hälsa genom att motverka sjukdomsorsakerna innan de har fått genomslag på det fysiska planet i fullt diagnostiserbar sjukdom.

I min värld är alltså framtidens medicin kraftfullt inriktad på hälsa genom att ha erkänt och vidareutvecklat behandlingar som liksom akupunktur och homeopati (och många andra behandlingsformer i den alternativmedicinska och energimedicinska behandlingsarsenalen) är effektiva på verksamma (men för närvarande av skolmedicinen ej erkända eller förstådda) sjukdomsorsaker som ännu inte fått, med vår nuvarande tämligen klumpiga diagnostik, konstaterbart genomslag på det konkret biologiska planet.

Min vision av framtidens medicin kan metaforiskt beskrivas av ett gammalt talesätt som säger att ”det är bättre att stämma i bäcken än i ån”. Eller för att i samma anda citera ett gammalt buddhistiskt helgon vid namn Nagarjuna: ”När du har klåda kliar du dig. Men att överhuvudtaget inte ha någon klåda är bättre än att klia sig aldrig så mycket”.¹⁵

En sjukvård med fokusering på behandlingar och bot inte bara till fromma för patienterna utan även i hög grad för läkemedelsproducenter och andra som tar del i de lukrativa och prestigeskänkande aspekterna av sjukvården bör alltså i framtiden ersättas av en hälsovård som har sin fokusering inte på att bota så mycket som möjligt utan på att undvika behovet av att bota genom att i enlighet

---

¹⁴ Vid Karolinska institutet bildades häromåret *Osher centrum för integrativ medicin* (www.ki.se/ocim/SV/index.html) på grundval av en donation från Barbro och Bernhard Osher. En mycket intressant fråga för framtiden är vad det reella syftet med denna till namnet lovvärda institution är. Skolmedicingörande till varje pris eller medicinsk förnyelse baserad på en integritetsrespekterande metaparadigmatisk dialog mellan skolmedicinen och olika alternativa behandlingsformer.

¹⁵ Dalai Lama, *Fri i exilen* (Wahlström & Widstrand, Stockholm, 1991), sid. 236.

med ett av energimedicingen inspirerat förhållningssätt utveckla allt bättre metoder för motverkande av sjukdomsorsakerna innan de fått genomslag i faktiskt biologiskt konstaterbar sjukdom.

Vi är så vana vid att tänka på människolivet i termer av sjukdom, lidande och död så att vi finner det naivt att i stället börja se möjligheten av en framtid där vi med en utvecklad hälsovård skall kunna leva friska och dö åtminstone i stort sett friska. Men det kräver förstås att vi också tänker djupare kring vad döden djupast sett är. Ett biologiskt maskinhaveri eller måhända något annat.

II. Nyhetsvärda muslimer

Under hösten har det varit en hel del medialt ståhej kring Lars Vilks rondellhund föreställande profeten Muhammed. Media vill ju ha dramatik och även om vår svenska provokation inte kunde tävla med den danska karikatyrkrisen i häftighet så utfärdades ändå en del dödshot och diverse dåraktiga påståenden fälldes. Så till viss del lyckades rapporteringen bekräfta bilden av muslimer som allt annat än balanserade personer. Men glädjande nog (och egentligen inte alls överraskande) agerade de muslimska organisationerna i Sverige ansvarsfullt, det företogs t.ex. inga uppviglingsturnéer liknande dem som en del danska muslimer tydligen gav sig ut på för att få ordentlig fyr på indignationsbrasan.¹⁶

I kontrast till rabaldret kring Vilks vill jag nämna en annan nyhet om islam och muslimer från hösten, nämligen ett lysande muslimskt initiativ som till stor del har förbigåtts med tystnad i media. Det handlar om ett öppet brev från 13 oktober i år till alla kristna kyrkoledare med påven Benedictus XVI i spetsen undertecknat av mängder av framstående muslimer från hela världen och tillhöriga alla grenar av islam (kan studeras i sin helhet på www.acommonword.com)¹⁷.

Detta öppna brev är i princip en vädjan om att den kristna och muslimska världen i fredens intresse skall betona det som är gemensamt. Med citat från Bibeln och Koranen argumenterar författarna¹⁸ till brevet för att de båda religionernas gemensamma kärna är kärleken till Gud och kärleken till nästan. Och dessa muslimska lärde lyfter t.o.m. i all ödmjukhet fram att Muhammed fått följande sagt till sig: ”naught is said to thee but what already was said to the messengers before thee”. Alltså ”du har inte fått höra något som inte redan blivit sagt till andra gudomliga budbärare”.

---

¹⁶ Hooman Anvaris blogg *Sekulära muslimer – SEMUS* (<http://semus.wordpress.com/>) är ett utmärkt initiativ taget av en klok svensk muslim. Läsning av den rekommenderas som motgift mot negativt schablontänkande om muslimer.

¹⁷ På denna sida finns också en länk till *The Amman Message* (<http://ammanmessage.com>) som är ett försök att med utgångspunkt från ett initiativ taget av kung Abdullah av Jordanien visa vad islam är och inte är och vilka handlingar som låter sig förenas med sann islam. Framförallt handlar det förstås om att tydliggöra att de terrorister som åberopar islam till stöd för sitt agerande inte har det ringaste fog för sina påståenden.

¹⁸ I den förnämliga tidskriften *Axess* nummer 8:2007 finns det passande nog en artikel om en av brevets undertecknare, Seyyed Hossein Nasr, med titeln *Seyyed Hossein Nasr och tillvarons mittpunkt* (www.axess.se/web/main.nsf/0/4A37E7386F0B2CD1C125738C004D6C41).

Enligt min enkla mening vore det väsentligt viktigare att göra ett stort nummer av detta initiativ än av några Muhammedkarikatyrer eller rondellhundar. Men det har som sagt inte skett. Framsynta ekumeniska initiativ av detta slag, tydligt inriktade på det jag själv brukar kalla de befintliga religionernas gemensamma ekumeniska kärnpunkt, passar synnerligen dåligt in i den livsfarliga och av Samuel Huntington inspirerade idén om ett civilisationskrig mellan kristna och muslimer. Medan däremot enskilda extremisters galna utsagor och handlingar passar som hand i handske.

Så jag undrar lite stillsamt över nyhetsvärderingen. Hur angeläget är det att välja att betona nyheter som riskerar att ytterligare inflamma befintliga motsättningar? Jag menar inte att dåliga nyheter skall förtigas så att en falsk idyllisk bild skapas. Men jag tycker att vårt intresse av att inte ställa till större problem än nödvändigt borde leda till att vi också tar vara på de positiva nyheter som finns. Det finns ju knappast en neutral nyhetsvärdering, och knappast heller någon neutral presentation av de utvalda nyheterna. Frågan som måste ställas är förstås vilken dagordning en given nyhetsvärdering tjänar.

III. Tre bra böcker

Jag brukar inte fylla mina nyhetsbrev med presentationer av olika böcker som jag har läst. Men den här gången vill jag ändå nämna tre böcker som jag läst med stor behållning.

Den första är skriven av Björn Forsberg och har titeln *Tillväxtens sista dagar – miljökamp om världsbilder*. Den är utgiven av förlaget *Ruin* (www.ruin.se – på denna sida finns också recensioner av boken) i samarbete med Miljöpartiets tankesmedja *Cogito* (www.cogito.nu) och är helt enkelt lysande. Baksidestexten säger det mesta:

Sällan har väl miljöfrågan varit hetare. Rapporterna om de globala klimatförändringarna avlöser varandra på löpsedlarna, alla politiska partier har en miljöstrategi och snart sagt varje större företag kan visa upp en ambitiös miljöpolicy. Men ändå sker mycket lite för att på allvar vända utvecklingen med ökande utsläpp och tilltagande råvarukonsumtion. Oftast stannar miljöintresset vid tomma gester, det mesta går på som vanligt.

Björn Forsberg är forskare i miljö- och utvecklingsfrågor vid Umeå universitet. I *Tillväxtens sista dagar* diskuterar han de strukturella hinder som står i vägen för en hållbar utveckling. Särskilt uppehåller han sig vid den rådande tillväxtideologins oförmåga att hantera de ekologiska utmaningarna och nödvändigheten av att hitta alternativa sätt att organisera samhällsekonomin.

Tillväxtens sista dagar är en saklig men kraftfull uppgörelse med myter och hyckleri i den svenska och internationella miljödebatten.

När jag själv hade läst boken kände jag mig så lyrisk att jag sände ett mail till författaren med bland annat följande omdömen:

Nu har jag läst din bok. Jag tycker att den är utomordentligt bra. Klok, lättläst och mycket välskriven. Faktiskt en ren fröjd att läsa. Dessutom är den sympatiskt lågmäld på något besynnerligt sätt trots att budskapet blottlägger vårt djupt bekymmersamma förhållningssätt till miljöfrågan, dvs. det faktum att vi som jag brukar kalla det "leker blindbock med oss själva". Och på grund av denna lågmäldhet så kan du framföra radikala synpunkter om vad den hållbara framtiden kräver utan att generöst sprida skuld- och skamkänslor kring dig. Jag tycker faktiskt att du lyckas på ett väldigt bra sätt ge dina förslag till genomgripande samhällsförändringar en air av resonabel sympatiskhet. Skulle jag vara riktigt högstämd så skulle jag säga att jag tycker att det lyser fram ett slags människokärlek från din bok. Istället för att du frikostigt delar med dig av den indignation som onekligen vore möjlig att känna inför all kortsynt enfald så försöker du mana alla oss vanliga små människor som egentligen älskar livet, människorna och naturen att inte fokusera på vår egen maktlöshet, utan istället ta vårt förnuft till fånga och försöka så gott vi kan i våra vardagliga sammanhang att ta steg i rätt riktning.

Nu nöjer jag mig med att säga: Köp, läs, begrunda och agera.

Nästa bok som jag tänker dra en lans för är skriven av Jonas Himmelstrand, den flitige och kloke redaktören för kunskapsbrevet *Strategier* (www.strategier.se). Bokens titel är *Att följa sitt hjärta – i jantelagens Sverige*. Den är utgiven av *The Happy Company* (www.thc.se).

Baksidestexten lyder:

Varje människa som i Sverige försöker lyssna på sig själv, leva efter sin övertygelse eller följa sitt hjärta stöter förr eller senare på ett hinder – den svenska jantelagen.

”Omständigheterna runt mitt tredje barns födelse en tidig januarimorgon 2004 förändrade mig. Alla mina livserfarenheter utkristalliserade sig i en ny insikt.” Så berättar författaren Jonas Himmelstrand om den morgon när också denna bok föddes.

Som ledarskapskonsult, utbildare och mentor har Jonas i 25 års tid hjälpt människor att växa i arbetslivet. Vis av den erfarenheten menar han att jantelagen är en samhällsfråga. De höga svenska sjukskrivningstalen och den ökande psykiska ohälsan hos barn och ungdomar väcker också frågor. Dessa leder rakt in i politiskt känsliga områden som familjepolitik, näringspolitik, jämställdhet och politisk ideologi.

Berättelsen som föddes denna januarimorgon blev lång: En självbiografisk del med personlig utveckling som röd tråd, några erfarenheter av konsultarbete i svenskt arbetsliv, en skarp samhällskritik och en inblick i ett möjligt framtida Sverige – utifrån tecken som vi redan kan se idag.

Jonas Himmelstrands bok *Att följa sitt hjärta – i jantelagens Sverige* lämnar ingen oberörd. Denna bok kan förändra din syn på dig själv, ditt liv och på Sverige.

Jonas Himmelstrand har skrivit en djupt politisk bok. De flesta politiska böcker utgår från befintliga politiska ideologier eller partier i sina försök att argumentera

för den ena eller andra uppfattningen om hur samhället bör vara uppbyggt och fungera. Men så går inte Himmelstrand till väga. Hans utgångspunkt är mycket originell. Med sin breda och i boken redovisade erfarenhet av olika typer av personlighetsutvecklande terapier kompletterad med de insikter som han gjort i sin konsult- och mentorverksamhet målar Himmelstrand upp sin bild av människans natur, och vad människan därför behöver för att kunna leva ett rimligt lyckligt och meningsfullt liv. Och det är denna bild eller vision av människans natur som är grunden för de politiska analyserna i boken. Detta låter kanske flummigt men Jonas Himmelstrand har en naturvetenskaplig bakgrund så hans framställning är både välargumenterad och forskningsunderbyggd.

Bokens centrala fråga när det gäller de politiska analyserna är ”Hur bra är det svenska samhället på att uppmuntra människor att lyssna på sin sanna natur, att våga vidga sin bekvämlighetszon och växa till sin fulla mänsklighet?” Jag ämnar inte gå in närmare på Himmelstrands olika svar på denna fråga, utan jag nöjer mig med att säga att många av svaren är uppfriskande politiskt inkorrekta.

Det betyder förstås inte att jag delar alla Himmelstrands bedömningar och uppfattningar, utan det som gör mig entusiastisk inför boken är hans ambition att tänka politiskt utifrån en vision av människans natur. Vi lever ju i en tid då människan reducerats till en varelse som styrs av en säregen kombination av begränsad och egoistisk ekonomisk rationalitet och sina egna gener och kroppssaft. Visionen av människan som en slumpmässigt ihopkommen materiekombination i ett för övrigt slumpmässigt uppkommet och på all högre mening blottat kosmos. Och vi har politiska ideologier som väl passar denna enligt min mening torftiga och dessutom grundfalska bild av människan.

Därför är vi i full färd med att bygga ett samhälle som vore klokt och bra om våra illusioner om människans natur vore med sanningen överensstämmande. Men sanningen är den att varken vi själva eller den natur som vi är inbäddade i mår särskilt väl. Och allt fler människor inser att något fundamentalt är galet. Ur detta perspektiv är Himmelstrands försök att tänka politiskt utifrån en annan och vidare syn på människan därför synnerligen välkommet, och värt en bred läsekrets.

Den tredje boken som jag ämnar kommentera är skriven av Stig Johansson, f.d. VD för och en av grundarna av friskoleföretaget Vittra. Titeln är *Livschanser* och den har undertiteln *Om skola, politik och företagande* och är utgiven av förlaget Egalité (www.egalite.se). Mitt eget förhållande till den här boken är präglat av att jag känner Stig Johansson sedan snart 20 år tillbaka.¹⁹

I vilket fall som helst var denna bok på väg ut på marknaden redan under början av 2006. Tanken var att Stig Johansson som avgående VD skulle publicera ett slags testamente över sin insats inom Vittra som dessutom gav en bred självbiografisk bakgrund till projektet som inte bara kunde läsas som ett inlägg i skoldebatten utan också hade ett bredare samhällskritiskt syfte.

---

¹⁹ Jag bidrog t.o.m. till en antologi med Stig Johansson som en av redaktörerna. Den handlade om kommunalpolitik och utgavs 1992 av Kommentus förlag och hade titeln *Sveas väg*.

Jag fick läsa boken och tyckte att den var mycket bra. Och när jag uttryckte mig kritiskt mot att den dåvarande baksidestexten inte speglade hur jag hade upplevt boken sa Stig bara: ”Skriv en bättre själv då”. Och då gjorde jag ett försök. Men min text kom aldrig på någon bokbaksida. Vad Stig egentligen tyckte om den blev inte ens diskuterat för hans bokplaner fick nämligen ett abrupt slut genom en konflikt med huvudägaren som ledde till att han fick hastigt lämna den VD-post som han redan var på väg att lämna. Ur bokens perspektiv nödvändiggjorde detta en omredigering och en del nyskrivningar. Och i sin nya skepnad har boken främst fått en starkare betoning på skolfrågor vilket också framgår av dess baksidestext:

Stig Johansson var med och startade Vittra 1992 med ett par avknoppade förskolor i Sollentuna. Idag är Vittra ett av Sveriges största friskoleföretag. Friskolor i allmänhet och stora ”vinstsyftande” skolor i synnerhet är fortfarande politiskt laddade och kontroversiella företeelser i Sverige. Författaren ger i sin bok unika inblickar i Vittras utveckling från dess start och fram till det att han slutade som vd i början av 2006.

Konflikten mellan å ena sidan pedagogisk frihet under personligt ansvar och å andra sidan centralstyrning utan individuella hänsynstaganden, går som en röd tråd genom Stig Johanssons bok. Man kan läsa boken som en passionerad och kunskapsförankrad stridsskrift för varje barns och ungdoms rätt till lärsituationer som passar just henne eller honom. Hans bok är samtidigt ett engagerat inlägg mot kommersialisering och politisering av skolan. Johansson ger läsaren möjlighet att inifrån följa Vittraskolornas kamp för överlevnad när skolorna hotades av såväl Skolverket som av investmentföretaget Bures finansiella kris. Samtidigt visar författaren på olika utvecklingsmöjligheter för skolor i allmänhet.

Men hur rättvisande den här texten än är så tycker jag fortfarande att det går att läsa boken med de glasögon som jag använde när jag blev intellektuellt stimulerad och entusiastisk vid läsningen av den första varianten. Så därför tar jag mig friheten att här publicera mitt gamla förslag till baksidestext:

I *Livschanser* bjuder Stig Johansson på verkligt intressanta inblickar i Vittras utveckling. Vi får följa företaget från begynnelsen 1992 då det utgjordes av ett par avknoppade förskolor i Sollentuna, via en stark expansion som också inbegrep svåra och företagets existens hotande kriser utlösta dels av investmentbolaget Bures finansiella kris och dels av Skolverket, till dess nuvarande position som ett av Sveriges största friskoleföretag. Det som gör framställningen så fascinerande är att Johansson genom bokens självbiografiska inslag visar hur hans erfarenheter från tidig barndom till de breda erfarenheterna inom arbetslivet vävs samman till en solid idémässig grund för Vittra.

Denna skildring av en starkt idéstyrd entreprenörs uppbyggande av ett framgångsrikt företag kompletteras av initierade och kloka diskussioner om hur skolsystemet borde reformeras för att kunna möta inte bara den moderna tidens utan framförallt framtidens krav. Johansson framträder som en besjälad och framsynt samhällsbyggare som mot många ekonomiska och politiska

odds i nuet försöker gestalta en skola som kan utgöra en del av en hållfast bro till en god och hoppfull framtid.

I en tid av bakåtblickande politisk villrådighet och visionslöshet skänker därför boken en inspirerande aning om en bättre framtida tingens ordning. Och den är därför inte bara av intresse för dem som vill få inblickar i företagandets villkor, eller i den politiska sektorns stelhet och rädsla för förändring utan framförallt för alla (politiker och icke-politiker) som vill bli stärkta i sin bångstyriga tvärpolitiska längtan efter att det skall vara möjligt att omgestalta det politiska landskapet på område efter område så att vi tillsammans kan bygga en global framtid i rättvisa, välstånd och fred.

Det som fick mig att gå igång på alla cylindrarna är att boken kan läsas som en skildring av ett skolexempel på samhälleligt ansvarsfullt företagande. Det pågår ju en debatt om det som numera kallas CSR (corporate social responsibility), och varje företag med självaktning har en policy rörande dessa frågor. En del är säkert seriöst tänkt, men mycket är uppenbarligen av kosmetisk karaktär. Ett slags dekorerande insatser för att stärka det heliga varumärket. Men under den tillrättalagda ytan pågår en maktkamp mellan dem som tycker att CSR-arbetet framförallt skall handla om att värna och vidga det egna företagets intjänandemöjligheter i enlighet med konventionellt strategiskt tänkande och dem som menar att långsiktigt hållbar utveckling kräver en genomgripande omdaning av vår syn på företagande och företagandets roll i framtidens samhälle. Och att CSR-arbetet därför djupaste sett är en aspekt av en pågående och nödvändig omdaning det ekonomiska systemet och en därmed sammanhängande revolution av det strategiska tänkandet inom företagsvärlden.

Att *Livschanser* är en i högsta grad läsvärd och intressant bok för alla i skolvärlden är en sak, men jag tycker alltså att den också borde vara obligatorisk läsning för alla som vill försöka skärpa sitt tänkande kring ett företagande drivet av något djupare och mänskligare än det rena profitmotivet. Och eftersom historien fick det slut den fick – dvs. att det konventionella profittänkandet fick överhanden genom att den besjälade entreprenören utmanövrerades – ger boken också stoff till eftertanke för alla inom den politiska sektorn som reflekterar över sitt ansvar för hur det ekonomiska livets spelregler bör se ut.

IV. Offentliga föreläsningar

Ganska regelbundet får jag frågor om jag inte snart skall hålla någon offentlig föreläsning. För det mesta blir svaret ”nej” eller ”jag vet inte”. Om jag inte känner för att svara ”du kanske kan ordna en sådan föreläsning”. Men nu har jag faktiskt ett annat svar att erbjuda.

13 februari 2008 är det nämligen dags före en ny föreläsning på Hillesgården (www.hillesgarden.se). Den här gången handlar det om ett dakapo av det föredrag som jag höll 21 februari 2007 (omnämns i www.edris-ide.se/arkiv1-2007.html). Skälet till detta dakapo är att ett svårt snöoväder gjorde det till en riskfylld arktisk expedition att ta sig till Hillesgården. Så för alla som inte ville eller kunde ge sig ut på dylika vådligheter öppnar sig alltså nu en ny möjlighet, förstås förutsatt att vädergudarna denna gång är på samarbetsvilligt humör.

26 februari 2008 håller jag så för första gången på länge ett offentligt föredrag i Stockholm. Det arrangeras av G16 (www.g16.se). All nödvändig information finns på hemsidan, men platsen är i vilket fall som helst MötesRum på Luntmakargatan 52 och tiden 18.30-20.30. Föredragets titel är *...men vad går det ut på egentligen – livet alltså* och själva föredraget och föredragshållaren presenteras på följande sätt:

När allt går som vi vill och hoppas ställer vi sällan några frågor om livets mening. Vi känner oss osårbara. Men ibland bjuder livet oss på verkliga prövningar som hotar att leda till cynism och bitterhet om vi inte lyckas se en djupare mening med det vi får möta. I sitt föredrag kommer Karl-Erik Edris att måla upp ett helhetsperspektiv på livet som stärker vår förmåga att leva meningsfulla liv i glädjens och kärlekens tecken.

Karl-Erik Edris är författare med lång erfarenhet som föreläsare och konsult i näringslivet och den offentliga sektorn. Karl-Erik har en akademisk bakgrund i statskunskap och är känd för böcker som *Den vise VD:n* och *...men vad går det ut på egentligen – livet alltså*. Att lyssna på Karl-Erik är alltid lika fascinerande. Han lägger fram sina kloka tankar med humor och värme. Så vi kan se fram emot en kväll i eftertankens och de glada skrattens tecken.

V. Att vända ont till gott

Genom åren har jag skrivit en hel del om Mellanösternkonflikten, och för närvarande pågår en i Annapolis nystartad och högst vacklande fredsprocess. Min känsla för historiska paradoxer har fått mig att inför detta förnyade fredsförsök tänka att eftersom sannolikheten för framgång knappast kan vara lägre så kommer det kanske att lyckas denna gång. Jag ämnar dock inte nu fördjupa mig i några skriftliga funderingar kring detta utan jag kommer att begränsa mig till att avstå från att sälla mig till alla som på tankens och känslan plan sänder pessimismens svarta korpar till allmänt subjektivt försvårande av fredsprocessen ifråga. Och ibland kanske jag rent av kommer att lyckas omsluta processen med ljusa och positiva tankar till stöd för de arma människor som är kallade att försöka vända ont till gott.

För er som är extra intresserade av initierade reflektioner kring konflikten mellan israeler och palestinier kan jag emellertid varmt rekommendera läsning av en artikel med titeln *Tillbaka till Ghettot* – skriven av den alltid kloke och balanserade Göran Rosenberg – som jag råkade hitta på www.eurozine.com/articles/article_2007-11-09-rosenberg-sv.html.

Dessutom kan jag rekommendera den gamle vismannen Sture Linnérs gripande föreläsning om Dag Hammarskjöld, som onekligen var en föredömlig och ärrad kämpe i försöken att just vända ont till gott. Den finns till beskådande på www.dhf.uu.se/media/dhf2007/Del_1.mov